

Barbara Małgorzata Kałdon, Beata Krajewska (red.). *Zagrożenia współczesnej rodziny. Teoria i eksploracje w ujęciu interdyscyplinarnym*. Warszawa: Wydawnictwo UKSW, 2019, ss. 195

[rec. Małgorzata Mróz*
ORCID: 0000-0002-9816-6951
Warszawa, Polska]

Recenzowana publikacja składa się z dwóch części poprzedzonych wprowadzeniem. Część pierwsza, zatytułowana *Rodzina najważniejszym środowiskiem wychowawczym – wybrane poglądy*, zawiera trzy rozdziały, a część druga – *Eksploracje wybranych zagrożeń środowiska rodzinnego* – składa się z siedmiu rozdziałów. Wśród autorów znajdują się filozofowie, pedagodzy, teolodzy, psychologowie i socjologowie, którzy podejmują rozważania dotyczące problematyki „wybranych zagrożeń współczesnej rodziny, ukazując ich istotę, a także możliwości wsparcia i pomocy” (s. 8). Twórcy wskazują na konieczność „rozpoznania zagrożeń współczesnej rodziny jako podstawowego środowiska wychowawczego, aby w odpowiednim momencie pomóc jej przezwyciężyć trudności i przywrócić do prawidłowego funkcjonowania” (s. 10).

W rozdziale pierwszym, zatytułowanym *Rodzina jako pierwsze i podstawowe środowisko wychowawcze w myśli Jana Pawła II*, autorstwa ks. Jana Niewęglowskiego, uwaga czytelników zwrócona jest na zagadnienie małżeństwa i rodziny w refleksji Jana Pawła II. Autor podkreśla rolę polskiego papieża jako tego, który w swoim nauczaniu wiele miejsca i czasu poświęcał małżeństwu i rodzinie. Ukazuje Jana Pawła II jako głoszącego, że rodzina jest najważniejszą grupą społeczną, której pierwszą i naturalną powinnością jest wychowanie potomstwa. Jednocześnie zauważa, że obecnie nastąpił kryzys wspólnoty małżeńskiej

---

* Mgr Małgorzata Mróz, Wydział Nauk Pedagogicznych, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie; e-mail: mmroz4@onet.pl.

i rodzinnej. Jego przejawami są: stale rosnąca liczba rozwodów, coraz częstsze związki partnerskie oraz związki osób tej samej płci.

Drugi rozdział pt. „Zagrożenia” – *wyzwaniem dla małżeństwa i rodziny*, którego autorem jest Eugeniusz Sakowicz, traktuje o zagrożeniach rodziny, podzielonych na zewnętrzne i wewnętrzne. Do zagrożeń wewnętrznych autor zalicza m.in. zaburzone relacje panujące wewnątrz rodziny, natomiast za zagrożenia zewnętrzne uważa to, co dzieje się na zewnątrz rodziny, poza nią. Jako zagrożenia dla dzieci, tzw. wewnętrzne, wymienia: brak miłości między rodzicami, niezgodę lub nienawiść panującą w domu, niewierność małżonków, nierespektowanie wartości chrześcijańskich i moralnych (np. wierności, uczciwości), ubóstwienie pieniądza, uciekanie od odpowiedzialności za wychowanie dzieci i prowadzenie domu, patologie (m.in. alkoholizm), brak modlitwy. Do zagrożeń zewnętrznych dla rodziny (małżonków i dzieci) włącza: relatywizację prawdy, sekularyzację, złe „zagospodarowanie” wolności odzyskanej po latach komunistycznego zniewolenia, liberalizm etyczny, telewizjomanię. Sakowicz podkreśla znaczenie zgody wśród małżonków jako warunku prawidłowego wzrastania i funkcjonowania dzieci.

Trzeci rozdział publikacji, zatytułowany *Kobieta „od początku” wezwana do „jedności dwojga” i życia rodzinno-społecznego. Z refleksji nad myślą Jana Pawła II*, opracowany przez ks. Kazimierza Gryźnię, poświęcony jest roli kobiety w nauczaniu świętego Jana Pawła II. Gryźnia podkreśla, że Jan Paweł II jest uznawany za jednego z największych propagatorów godności i szczególnego powołania kobiety. Autor analizuje List apostołski *Mulieris dignitatem* pod kątem koncepcji kobiety i jej roli w życiu rodzinno-społecznym. Przede wszystkim wskazuje na stwierdzenie równości w godności i powołaniu mężczyzny i kobiety. Uwidacznia podkreślaną przez Jana Pawła II zasadę „jedności dwojga”, która polega na akcentowaniu odrębności i odmienności kobiety i mężczyzny przy jednoczesnym ich wzajemnym zawierzeniu siebie jako osób stworzonych na obraz i podobieństwo Boga. Ponadto autor ukazuje za Janem Pawłem II przedstawiony w Księdze Rodzaju grzech jako zagrożenie dla „jedności dwojga”. Następnie badacz opisuje obraz kobiety zawarty we wspomnianym papieskim dokumencie nie tylko w kontekście małżeństwa i rodzicielstwa, ale również w kontekście dziewictwa konsekrowanego.

Rozdział czwarty, noszący tytuł *Samotne rodzicielstwo zagrożeniem współczesnej rodziny*, autorstwa Martyny Żelazkowskiej, dotyczy problematyki samotnego rodzicielstwa jako zagrożenia dla prawidłowego funkcjonowania ro-

dziny. Martyna Żelazkowska stwierdza, że współcześnie samotne rodzicielstwo jest zjawiskiem nierzadkim oraz częściej dotyczy kobiet niż mężczyzn. Sednem treści zawartych w rozdziale jest ukazanie przez autorkę problemów samotnego rodzicielstwa dla osób dorosłych, a także konsekwencji dla rozwoju i funkcjonowania dzieci w rodzinie niepełnej. Zdaniem Żelazkowskiej kluczowa jest pomoc rodzinom niepełnym, by mogły one prawidłowo funkcjonować.

W piątym rozdziale pt. *Niealimentacja zagrożeniem dla prawidłowego funkcjonowania rodziny* Barbara Małgorzata Kałdon porusza zagadnienie niealimentacji jako przestępstwa, które zagraża prawidłowemu zabezpieczeniu materialnemu rodziny. Autorka ukazuje zmiany, jakie zaszły w zakresie przestępstwa niealimentacji poprzez nowelizację ustawy z marca 2017 roku, a które przyczyniły się do bardziej skutecznego egzekwowania kary w sytuacji niewywiązywania się z obowiązków alimentacyjnych (s. 81).

Aleksandra Kulpa-Puczyńska w rozdziale szóstym, zatytułowanym *Elastyczne formy organizacji pracy – rozwiązania wspierające funkcjonowanie współczesnych rodzin?*, poddaje refleksji zasób elastycznych form organizacji pracy jako wsparcia dla współczesnej rodziny i jej potrzeb. Kulpa-Puczyńska wymienia zmiany społeczne, które współcześnie wpływają na rozwój elastycznych form pracy. W tekście ukazuje pozytywne i negatywne konsekwencje tego zjawiska dla życia rodzinnego. W zakończeniu autorka stwierdza, że nie ma jednoznacznej odpowiedzi na pytanie o to, czy elastyczne formy czasu, miejsca i organizacji pracy rzeczywiście zawsze sprzyjają rodzinie.

W rozdziale siódmym, zatytułowanym *Życie rodzinne i praca zawodowa w czasach prekariatu: komplementarność czy konflikt? Próba analizy socjologicznej*, ks. Dariusz Tułowiecki prowadzi rozważania na temat istoty i cech pracy wykonywanej przez osoby zaliczane do prekariatu oraz relacji pomiędzy rolami zawodowymi i rodzinnymi w nowych warunkach społecznych (s. 114). Autor stwierdza, że czasy prekariatu, czyli szczególnego ryzyka na polu pracy w postaci niepewnego, niestabilnego i elastycznego zatrudnienia oraz zatrudniania na niższych stanowiskach, niż pozwalają na to możliwości edukacyjne i intelektualne potencjalnych pracowników, stwarzają zagrożenie dla godności człowieka, z której wynikają podstawowe prawa dotyczące rodziny i małżeństwa (s. 129). Tułowiecki pisze, że osoby z grupy prekariatu pracujące w ramach umów nietypowych nie mają zagwarantowanych podstawowych zasad bezpieczeństwa, tzn. ich życie naznaczone jest ryzykiem i niepewnością, co wpływa niekorzystnie na relacje małżeńskie i rodzinne.

Rozdział ósmy, autorstwa Iryny Kurlak, zatytułowany *Niektóre aspekty zjawiska powstania i funkcjonowania rodziny zrekonstruowanej*, eksponuje fenomen rodziny odbudowanej. Autorka dokonuje opisu rodziny zrekonstruowanej, a także jej cech i faz powstawania. „Rodzina zrekonstruowana powstaje na skutek zawarcia powtórnego małżeństwa partnerów, z których przynajmniej jedno posiada już dzieci” (s. 144). Ukazuje również typologię rodzin zrekonstruowanych i ich specyfikę. Badaczka zwraca uwagę na trudności w pełnieniu ról społecznych w rodzinie odbudowanej. W związku z tym podkreśla, że członkowie rodzin zrekonstruowanych coraz częściej będą poszukiwać porad specjalistów i ich wsparcia w procesie tworzenia się nowej rodziny.

W rozdziale dziewiątym – *Zasady i formy wsparcia rodziny przeżywającej trudności w realizacji funkcji opiekuńczo-wychowawczej* – Beata Krajewska za punkt wyjścia swoich rozważań przyjęła przemiany, jakie zaszły w różnych obszarach życia i wpłynęły na funkcjonowanie współczesnej rodziny. Autorka stwierdza, że zmieniająca się rzeczywistość niesie ze sobą różnego rodzaju zagrożenia dla rodziny, w tym trudności w realizacji funkcji opiekuńczo-wychowawczej. W związku z tym Krajewska omówiła zasady i formy wsparcia rodziny wskazane w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Rozdział ostatni, dziesiąty, autorstwa Edyty Wolter, jest zatytułowany: *Zapobieganie dewastacji środowiska na przykładzie wybranych projektów edukacji ekologicznej w trosce o zdrowy styl życia rodziny*. Autorka wprowadza czytelników w obszar kształcenia i wychowania dzieci do postaw ekologicznych i rozumnego współistnienia z przyrodą na przykładzie wybranych projektów edukacji ekologicznej, jako mających znaczenie dla zdrowego stylu życia społeczeństwa, zwłaszcza rodziny. Interesujące są wymieniane przez autorkę formy wychowania i przykłady projektów ekologicznych, które mają za zadanie zapobieganie dewastacji środowiska przyrodniczego i dbałość o zdrowy styl życia rodziny.

Prezentowana monografia dotyczy tak ważnej społecznie problematyki, jaką są współczesne uwarunkowania funkcjonowania rodzin, zwłaszcza zagrożenia ich funkcjonowania. Autorzy podjęli interdyscyplinarną i wieloaspektową refleksję nad sytuacją dzisiejszej rodziny, akcentując jej rangę w życiu każdego człowieka i opowiadając się za jej chrześcijańskim modelem. Publikacja skierowana jest do szerokiego grona zainteresowanych zagadnieniami rodziny, a więc pedagogów społecznych, socjologów, asystentów rodziny, jak również studentów nauk o rodzinie.